

URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 02.02.2021);

Костюк Юлія Андріївна,
курсант II курсу факультету підготовки
фахівців для підрозділів стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
науковий керівник: Кіяниця Володимир Миколайович,
викладач кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗРАЗКОВІ ТА ТИПОВІ СПРАВИ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ

В основу механізму зразкових та типових справ в адміністративному судочинстві ліг інститут пілотних рішень, які виносить Європейський суд з прав людини. З часу прийняття першого пілотного рішення, застосування даного інструменту було направлено у першу чергу на зменшення навантаження на суди та суддів. За своєю сутністю, пілотні рішення Європейського суду з прав людини являють собою вказівки державним органам на існування системної проблеми, яка стосується великої кількості осіб, та рекомендації щодо усунення виявлених порушень. Шляхом впровадження інституту пілотних рішень було вирішено одразу дві задачі: по-перше, було впроваджено інститут, спрямований на вирішення багаторазово повторюваних проблем; по-друге, даний механізм сприяв вирішенню справ, що впливають з стійкого, системного функціонування адміністративних і правозастосовних органів правової системи держави. Як відзначається у науковій літературі, така процедура була впроваджена у багатьох судових системах Європи: в Угорщині, Португалії, Франції, Італії, Австрії, Словенії, Литві. В той самий час, існує практика, коли європейські країни відмовились від впровадження таких процедур, наприклад законодавці Латвії аргументували свою незгоду з даним нововведенням можливими запереченнями учасників процесу проти визначення справи як типової для постанови зразкового

рішення; тим, що фактичні обставини по справі можуть різною мірою відрізнятися, а суд може їх врахувати як ідентичні; а також тим, що у зв'язку із запровадженням цього інституту виросте навантаження на Верховний Суд [2].

Україна у даному контексті стала на сторону держав, у яких функціонують механізми зразкових та типових справ в адміністративному судочинстві, і при цьому, відсутня певна єдина модель, досвід якої було запозичено Україною. Український варіант зразкових та типових справ в адміністративному судочинстві не був повністю скопійований з певної конкретної моделі, і має свої особливості.

Також із даного приводу варто зазначити, що впровадження даних механізмів в Кодексі адміністративного судочинства України [3] не применшило актуальності наукових досліджень зарубіжних моделей, а навпаки, надало таким дослідженням нового значення. Зарубіжний досвід функціонування механізмів зразкових та типових справ в адміністративному судочинстві має вивчатись і надалі з метою вдосконалення чинного законодавства, практики його застосування, продовження процесу приведення існуючої правової системи до міжнародних стандартів.

У світі існує дві моделі забезпечення єдності судової практики: континентальна та англо-американська [4, с. 187]. Не зважаючи на очевидні відмінності у сутності обох моделей, їх обидві все ж об'єднує те, що сутність кожної із них полягає у забезпеченні однакового застосування судами висновків, прийнятих у процесі діяльності судів вищих інстанцій.

У країнах англо-американської системи єдність судової практики на найвищому рівні забезпечує Верховний суд.

У країнах континентальної системи завдання забезпечення єдності судової практики покладається на суд або/та касаційної інстанції або на верховні суди держав. Суд касаційної інстанції, як правило, у державі один, проте В.В. Ільков звертає увагу на те, що їх може бути декілька, у випадку, коли судова система будується за принципом спеціалізації судів [4, с. 187]. Для прикладу, раніше в 665 Україні функціонував Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, на якого було покладено функції касаційної судової інстанції

у відповідних спорах, втім станом на сьогодні, Верховний Суд здійснює правосуддя як суд касаційної інстанції у складі наступних структурних одиниць: Велика Палата Верховного Суду, Касаційний адміністративний суд, Касаційний господарський суд, Касаційний кримінальний суд та Касаційний цивільний суд. Тобто, у даному аспекті Україна привела свою судову систему у відповідність до судових систем інших країн континентальної системи.

Ключові відмінності, які дозволяють розрізнити держави континентальної та англо-американської моделі забезпечення єдності судової практики, у своїй праці розкриває у своїй праці А.В. Журавльов. Як відзначає дослідник, у сучасній доктрині та законодавстві країн континентальної Європи домінує принцип, згідно якого суди у своїй діяльності керуються та підкоряються закону, а рішення, що виносяться ними, мають силу індивідуально-правових *casu* актів. Відзначається, що правовою доктриною деяких країн континентального права судова практика взагалі не розглядається як джерело права, проте деякі європейські країни пішли шляхом визнання концепції обмеженого судового прецеденту, під яким розуміється рішення вищих судових інстанцій нормативного характеру, які в процесі тлумачення закону створюють норми, що відповідають закону та підлягають обов'язковому застосуванню в подібних справах [4, с. 79]. Таким шляхом пішла і Україна, регламентувавши в нормах Кодексу адміністративного судочинства України [2] інститути зразкових та типових справ. Зразкова справа також за своєю сутністю являє собою рішення вищої судової інстанції нормативного характеру, яке є обов'язковим для врахування при розгляді подібних справ, які у вітчизняному законодавстві дістали назву типових.

Висновок. Україна відноситься до держав континентальної моделі забезпечення єдності судової практики, у яких важливе місце у забезпеченні єдності судової практики відіграє Верховний Суд. У науковій літературі до таких держав відносять Францію, Федеративну Республіку Німеччина, Угорщину, Латвію, Болгарію та ряд інших європейських держав. Засновники системи адміністративних судів в Україні брали за приклад досвід даних держав, і як наслідок, в Україні було посилено роль Верховного Суду у забезпеченні єдності

судової практики шляхом наділення його повноваженнями розглядати спори про компетенцію, приймати зразкові судові рішення у спорах, що виникають з аналогічних підстав, у відносинах, що регулюються одними нормами права, та у яких позивачами заявлено аналогічні вимоги [3, с. 169]. Тому у процесі пошуку напрямів удосконалення чинної системи зразкових та типових справ в адміністративному судочинстві варто також звертатись до досвіду таких держав.

Бібліографічні посилання:

1. Конституція України, документ 254к/96ВР. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. (дата звернення: 12.02.2021);

2. Стрілець Т.Г. Судова реформа: навіщо потрібні типові і зразкові справи : веб-ресурс «Судово-юридична газета». URL: <https://sud.ua/uk/news/laws/109238-sudebnaaya-reforma-zachem-nuzhny-tipichnye-i-obraztsovye-dela> (дата звернення 30.01.2021 року)

3. Ільков В.В. Джерела права в адміністративному судочинстві України: дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07 Ільков Василь Васильович ; Харківський національний університет внутрішніх справ Міністерство внутрішніх справ України, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ 668 Міністерство внутрішніх справ України; наук. консульт. Ключко А.М. Дніпро, 2017. 478 с.

4. Журавльов А. В. Судовий прецедент як джерело права в адміністративному судочинстві. Актуальні проблеми держави і права. 2016. Вип. 76. С. 75-84

Кусайко І. Ю.,

курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

науковий керівник: **Черняк Н.П.**

доцент кафедри кримінального процесу факультету підготовки фахівців для органів